

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

תורה – בראשית פרק א'

- (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: (א) בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: (א) בְּקֶדְמִיּוֹן בָּרָא יי ית שְׁמִיָּא וְיַת אֲרֻעָא:
- (ב) וְהָאָרֶץ הִיְתֵה תְהוּ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוּם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם: (ב) וְהָאָרֶץ הִיְתֵה תְהוּ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוּם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם: (ב) וְאֲרֻעָא הוּת צְרִיָּא וְרִיקְנִיָּא וְחֹשׁוּכָא פְרִישׁ עַל אִפֵּי תְהוּמָא וְרוּחָא מִן קְדָם יי מְנַשְׁבָּא עַל אִפֵּי מִיָּא:
- (ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר: (ג) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר: (ג) וַיֹּאמֶר יי יְהִי נְהוּרָא וְהוּהוּ נְהוּרָא:
- (ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: (ד) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: (ד) וְחֹזָא יי יַת נְהוּרָא אַרְי סָב וְאִפְרִישׁ יי בֵּין נְהוּרָא וּבֵין חֹשׁוּכָא:
- (ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קֶרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קֶרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (ה) וַיִּקְרָא יי לְנְהוּרָא יְמִמָּא וּלְחֹשׁוּכָא קֶרָא לַיְלָיָא וְהוּהוּ רְמִישׁ וְהוּהוּ עֶפְרָא יוֹמָא חַד:
- (ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: (ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מִבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: (ו) וַיֹּאמֶר יי יְהִי רְקִיעָא בְּמִצְעוּת מִיָּא וַיְהִי מִפְרִישׁ בֵּין מִיָּא לְמִיָּא:

רש"י

וגו' שאין לך ראשית במקרא שאינו לבוק לחיבה שלאחריו כמו (שם כו) בראשית ממלכת יהויקים. (בראשית י) ראשית ממלכתו. (דברים יח) ראשית לגנך אף כאן אחת אומר בראשית ברא אלהים את השמים וגו' כמו בראשית בראו ודומה לו (הושע א) תחלת דבר ה' בהושע כלומר תחלת דבורו של הקב"ה בהושע ויאמר ה' אל הושע וגו'. וא"ת להורות בא שאלו תחלה נבראו ופירושו בראשית הכל ברא אלו ויש לך מקראות שמקראים לשונם וממעטים תיבה אחת כמו (איוב ג) כי לא סגר לתי בטני ולא פירש מי הסוגר וכמו (ישעיה ח) ישא את חיל דמשק ולא פירש מי ישאנו וכמו (עמוס ו) אם יחרוש בבקרים ולא פירש אם יחרוש אדם בבקרים וכמו (ישעי' מו) מגיד מראשית אחרית ולא פירש מגיד מראשית דבר אחרית דבר. כ"י וכן בכאן בראשית כל). אם כן תמה על עצמך שהרי המים קדמו שהרי כתיב ורוח אלהים

(א) בראשית – אומר רבי יצחק לא היה כריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכס שהיא מצוה ראשונה שנלטו בה ישראל ומה טעם פתח בבראשית משום (תהלים קי"א) כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גוים הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה היא הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו: בראשית ברא – אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני כמ"ס רז"ל (ב"ר) בשביל התורה שנקראת (משלי ח) ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו (ירמי' ב) ראשית תבואתו ואם זאת לפרש כפשוטו כך פרשהו בראשית בריאת שמים וארץ והארץ היתה תוהו ובהו וחושך (וגו') ויאמר אלהים יהי אור. ולא בא המקרא להורות סדר הבריאה לומר שאלו קדמו שאם בא להורות כך היה לו לכתוב בראשונה ברא את השמים

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

רצוהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו ללדיקים לעתיד לבא. ולפי פשוטו כך פרשהו רצוהו כי טוב ואין נאה לו ולחשך שיהיו משתמשין בערצוביא וקבע לזה תחומו ביום ולזה תחומו בלילה:

(ה) יום אחד – לפי סדר לשון הפרשה היה לו לכתוב יום ראשון כמו שכתוב בשאר הימים שני שלישי רביעי למה כתב אחד לפי שהיה הקב"ה יחיד בעולמו שלא נבראו המלאכים עד יום ז' כך מפורש ב"ר:

(ו) יהי רקיע – יתחזק הרקיע שאע"פ שנבראו שמים ביום הראשון עדיין לחים היו וקראו בשני מגערת הקב"ה באומרו יהי רקיע וז"ש (איוז כו) עמודי שמים ירופפו כל יום ראשון ובשני יתמהו מגערתו כאלם שמשחומם ועומד מגערת המאיים עליו: בתוך המים – באמצע המים שיס הפרש בין מים העליונים לרקיע כמו בין הרקיע למים שעל הארץ. הא למדת שהם תלויים במאמרו של מלך:

מרחפת על פני המים ועדיין לא גילה המקרא בסידור הקודמים והמאוחרים כלום בריית המים מתי היתה הא למדת שקדמו המים לארץ. ועוד שהשמים מאש ומים נבראו על כרחך לא לימד המקרא בסדר המוקדמים והמאוחרים כלום: ברא אלהים – ולא אמר ברא ה' שנתחלה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין וראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין. והיינו דכתיב ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים:

(ב) תהו ובהו – תהו לשון תמה ושמונו שאדם תוהה ומשחומם על זהו שבה: תהו – אשטורדי"שון בלע"ז (בענגטייבענד): זהו – לשון ריקות ולדו (סא"א): על פני תהום – על פני המים שעל הארץ: ורוח אלהים מרחפת – כסא הכבוד עומד באויר ומרחף על פני המים ברוח פיו של הקב"ה ובמאמרו כיונה המרחפת על הקו אקובטי"ר בלע"ז:

(ד) וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל – אף בזה אנו כריכין לדברי אגדה (חגיגה יב)

נביא – ישעיה מב ה'–י'

(ה) בַּה אָמַר הָאֵל יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם רִקַּע הָאָרֶץ וְצִאֲצָאִיהָ נִתָּן נְשָׁמָה לְעַם עֲלִיָּה וְרוּחַ לְהִלְכֵיִם בָּהּ: (ח) כדן אמר יי אלה עלמא יי די ברא שמיא ותלנון שבליל ארעא ודירדא יהיב נשמתא לעמא די עלה ורוח לדמהלכין בה:

(ו) אֲנִי יְהוָה קְדָאֲתִיף בְּצֶדֶק וְאַחֲזֶק בִּיְדַי וְאַצְרֶה וְאַתְּנֶה לְבָרִית עִם לְאוּר גּוֹיִם: (י) אנא יי רביתך בקשוט ואתקפית בידך ואתקנינך ואתנינך לקים עם לניהור עממין:

(ז) לְפָקֶחַ עֵינַיִם עוֹדוֹת לְהוֹצִיא מִמִּסְגָּר אֲסִיר מִבַּיִת כְּלָא יִשְׁבִּי חֹשֶׁךְ: (י) לפתחא עיני בית ישראל דאינון בסמן מן אוריתא לאפקא נלותהון מביני עממיא דאינון דמן לאסירין ולמפרקהון משעבוד מלכותא דאינון ענינין כאסירי קבל:

(ח) אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וְכְבוֹדִי לֹא אֲחַר לֹא אֶתֶן וְתַהֲלִתִּי לְפִסְלִים: (ח) אנא יי הוא שמי ויקאי דאתגליתי עליכון לעם אוחרן לא אתן ותושבתי לפלחי צלמיא:

(ט) הֲרֵאשֶׁנוֹת הִנֵּה בָּאוּ וְחֹדְשׁוֹת אֲנִי מִגִּיד בְּטָרָם תַּעֲמַחְנָה אֲשִׁמִּיעַ אֶתְכֶם: (ט) קדמיתא הא אתאה וחדתן אנא מחוי עד לא אתין אבסר יתכוון:

(י) שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלִתוּ מִקְצֵה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמְלֹאוּ אַיִם וַיִּשְׁבְּיָהֶם: (י) שבחו קדם יי תושבחתא חדתא אמרו תושבחתה מסיפי ארעא נחתי ימא ומלאה נגון ויתביהון:

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

רש"י

גבורתו לתת לב לשוב אליו. להוליא ממסגר
 אסיר – וע"י שיתפקחו עיניהם ילאו אסירים
 ממסגר ד"ל לבשרם על גלות צבל העתיד'
 לבא עליהן סופן ללאת ממנה:
 (ח) הוא שמי – הוא מפור' כל' אדנות וכן
 ועלי להראות שאדון אני לפיכך כבודי לאחר
 לא אתן:
 (ט) הראשונות – שהבטחתי לאברהם על
 גלות מצרים (בראש' טו) וגם את הגוי וגו'.
 הנה באו – שמרתי הבטחתי ועת' חדשות אני
 מגיד לעמי להבטיח על גלות שנייה:

(ה) האל ה' – בעל הדין ובעל הרחמי'. בורא
 השמים – תחילה כמין פקיע של שתי ואח"כ
 נטה אותם כדאיתא במס' חגיגה. ולאכאיה –
 בורא את היולא ממנה. נותן נשמה – נשמת
 חיים. לעם עליה – לכולם בטה. ורוח –
 קדושה. להולכים זה – למתהלכים לפניו:
 (ו) קראתיך – ליטעיה הוא אומר. ואלריך –
 כשיכרתך זאת היתה מחשבתי שהשי' את עמי
 לבריתי ולהאיר להם. לאור גוים – כל שבט
 קרוי גוי לעצמו כענין שנא' גוי וקהל גוים:
 (ז) לפקוח עינים עורות – שאיני רואין את

כתובים – משלי א' א'-ו'

(א) מִשְׁלֵי שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: (א) מתלוי דשלמה בר דוד מלכא דישראל:
 (ב) לְדַעַת חֲכָמָה וּמוֹסֵר לְהַבִּין אֲמָרֵי בִּינָה: (ב) למדע חכמתא ומרדוּתא לאתבין אמרי
 ביונתא:
 (ג) לְקַחַת מוֹסֵר הַשֶּׁבֶל צֶדֶק וּמִשְׁפָּט וּמִשְׁפָּטִים: (ג) למקבלא מרדוּתא דשוכלא וצדקתא
 ודינא ותריעותא:
 (ד) לְתַת לַפְתָּאִים עֲרֻמָּה לְנַעַר דַּעַת וּמִזְמָה: (ד) למתן לשברי ערימותא ולטלאי ידיעתא
 ותריעותא:
 (ה) יִשְׁמַע חָכֵם וְיוֹסֵף לְקַח וְנָבוֹן תַּחְבֵּלוֹת יִקְנֶה: (ה) ישמע חכימא ויוסיף מדעא
 וסוכלתנא מדברנותא יקני:
 (ו) לְהַבִּין מִשְׁלַל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי חֲכָמִים וְחִידוֹתָם: (ו) למתבינא מתלאה ופלאתא ומילי
 דחכימי ואוחדרתוון:

רש"י

(ה) ישמע חכם – המשלים הלכו. ויוסף –
 על חכמתו. לקח – למוד. חכם – זה בעל
 השמועה. ונבון – מוסיף על ידיעת חכם
 שידע להבין דבר מתוך דבר ומוסיף על
 שמועתו:
 (ו) להבין משל ומליצה – שיתנו לב להבין
 במקראו' שני הדרכים המשל והמליצה שיבינו
 את מה המשיל למליצה ואף מן המליצה לא
 יסורו לבם שגם היא כריכים להבין כשאמר
 להליכך מאשה זרה ונכריה על הבלי מצרים
 נאמר הרי המשל ואף המליצה שהוליא משלו
 בלשון אשה הבן זה והזהר מאשה זרה (ס"א)

(א) משלי – כל דבריו דוגמות ומשלים משל
 התורה באשה טובה ומשל העובדי גלולים
 באשה זונה:
 (ב) לדעת חכמה ומוסר – המשלים האלו
 אמר להודיע לבריות (חכמה ומוסר) שיהיו
 עמלים בתורה שהיא חכמה ומוסר ובינה:
 (ג) לך ומשפט ומשרים – לך, לך, לך
 מממונו. ומשפט – לשפטו אמנו. ומשרים –
 היא הפשרה דרך חלק ומישור שזה לזה ולזה:
 (ד) לתת לפתאים ערמה – משלים אלו אמר
 קהלת לקנות בהם הפתאים ערמה, לנער
 דעת, וגם לנער המנוער מכל למוד שלא למד
 עדין כלום. מזימה – מחשבת עצה:

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

זונה). דברי חכמים וחידושים – לורשי רשימות מקרא מלא וחסר רמז למיון וחידה:

משנה – ברכות פרק א'

(א) מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים נכנסים לאכל בתרומתו, עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שבאו בניו מבית המשתה, אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר, חיבין אתם לקרות. ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים ואברים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלין ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

לכתחילה משהגיע עונת ק"ש של ערבית דמתניתין דהיינו מלאת הכוכבים, אסור לסעוד וכל שכן לישן עד שיקרא ק"ש ויתפלל: מעשה שבאו בניו מבית המשתה – בני רבן גמליאל שמעיניהו לרבנן דאמרי עד חרות, והכי קאמרי ליה הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חרות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה כרבים, או דלמא רבנן כוותן סבירא להו והאי דקאמרי עד חרות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ואמר להו, רבנן כוותי סבירא להו, והא דקאמרי עד חרות כדי להרחיק את האדם מן העבירה, וחייבים אתם לקרות: ולא זו בלבד – כולה מילתא דרבנן גמליאל היא דאמר לבניו: הקטר חלבים – של קרבנות: ואברים – של עולת תמיד של בין הערבים שנזרק דמו ביום, מנוה להעלות הנתחים כל הלילה, דכתיב (ויקרא ו), היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר: וכל הגאכלין ליום אחד – כגון תודה, וחטאת ואשם וכיוצא בהם, שהם נאכלים ליום ולילה, זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביא לידי נותר: אם כן למה אמרו חכמים עד חרות – בק"ש ובאכילת קדשים, אבל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו צו חכמים עד חרות כלל, ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמותרו כלילה

רע"ב – (א) משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתו – כהנים שנטמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמן, דהיינו אלת הכוכבים. והא ללא תני משעת אלת הכוכבים, מלתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תלויה בקרבן, כגון זב ומאורע, אין הכפרה מעכבתו מלאכול בתרומה, דכתיב (ויקרא כב) וזא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה – שליט הראשון של לילה שהלילה נחלק לשלשה משמרות, ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה, ולא קרינא ביה בשכבד. ומקמי אלת הכוכבים נמי ימא הוא ולא זמן שכיבה. והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מצעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק תפלת השחר, תפלת המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה, וקיימא לן לעבד כרבי יהודה עבד, ומיד כשכלה זמן המנחה מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית: עד שיעלה עמוד השחר – דכל הלילה מקרי זמן שכיבה. והלכה כרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו. ולא אמרו עד חרות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ומיהו

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

עמוד השחר ויתחייב כרת. וכן בקריאת שמע שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה:

(ב) מאימתי קורין את שמע בשחרית. משׁיביר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר, בין תכלת לברתי. (וגומרה) עד הגז החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות, שכן דרדך בני מלכים לעמוד בשלש שעות. הקורא מבאן ואילך לא הפסיד, פאדם הקורא בתורה:

דכך זה אתה לריך לחשוב ולדון. זו הבנתו מפירושי הרמב"ם ונתקבל לי. וטעמא דר"י דאמר עד שלש שעות זיוס, שכן דרך בני מלכים שאין עומדים ממטתן עד סוף שעה שלישית, ורחמנא דאמר ובקומך, עד שעה שכל בני אדם עומדים ממטתן קאמר, והלכה כרבי יהושע. ומיהו לכתחילה לריך לכון לקרות ק"ש עם הגז החמה כמו שהיו הוותיקים עושים: לא הפסיד – כלומר לא הפסיד מלכרך לפניו ולאחריה, אלא אע"פ שעברה עונתה קורא ומכרך לפניו ולאחריה: כאלם הקורא בתורה – אע"פ שלא ילא ידי חובת ק"ש בעונתה, יש לו קבול שר כקורא בתורה:

כשר כל הלילה: כדי להרחיק את האדם מן העבירה – שלא יבוא לאכלן אחר שיעלה

רע"ב – (ב) זין תכלת ללבן – זין חוטי תכלת לחוטי לבן שזליית. פירוש אחר, גיזת אמר שזבעה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הזבע יפה ונשאר לבן: זין תכלת לכרתי – זבע התכלת קרוב לגוון של כרתי, כרישין שקורין פורו"ש זבע"ז: עד שלש שעות זיוס – עד סוף שעה שלישית, שהוא רביע היום זמן שהימים והלילות שוים. ולעולם זמן ק"ש הוא עד רביע היום, זין שהימים ארוכים זין קררים. וכן הא דתנן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות זיוס, היינו עד שליט היום. וד' שעות נקט, לפי ששליט היום הוא ד' שעות זמן שהימים והלילות שוין. וכל מקום שנזכר במשנה כך וכך שעות זיוס, על

(ג) בית שמיאי אומרים, בערב כל אדם יטו ויקראו, ובבקר יעמדו, שנגאמר (דברים ו) ובשכבך ובקומך. ובית הלל אומרים, כל אדם קורא בדרבו, שנגאמר (סם) ובכלתך בדרך. אם בן, למה נאמר ובשכבך ובקומך, בשעה שבני אדם שוכבים, ובשעה שבני אדם עומדים. אומר רבי טרפון, אני הייתי בא בדרך, והשתי לקרות, בדרבי בית שמיאי, וספגתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו, בדי היית לחוב בעצמך, שעברת על דברי בית הלל:

רע"ב – (ג) יטו – על לדיהם. לכתוב זכרון, לך קימה: כדרכו – זין בקימה, זין זישיבה, זין זשיבה, זין זשיבה, זין זשיבה:

(ד) בשחר מברך שתים לפניו ואחת לאחריה, ובערב שתים לפניו ושתיים לאחריה. אחת ארבה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריה, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריה. לחתם, אינו רשאי שלא לחתם. ושללא לחתם, אינו רשאי לחתם:

רע"ב – (ד) שתיים לפניו – יולר אור ואהבה: ואחת לאחריה – אמת ויציב: ובערב – מנכך: שתיים לפניו – מעריב ערבים ואהבת עולם: ושתיים לאחריה – אמת ואמונה והשכיבנו: אחת ארוכה ואחת קצרה

(ה) מזבירין יציאת מצרים בלילות. אומר רבי אליעזר בן עזריה, הרי אני בן שבועים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

זומא, שְׁנַאמֵר (דברים טז) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם יְצִאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלֵּילוֹת. וְחֻכְמַיִם אֲמָרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּל (יְמֵי חַיֶּיךָ), לְהֵבִיא לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ:

ולא זקן ממש, אלא שהלבינו שערותיו יום שמינו אותו נשוא, כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות. ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה: ולא זכיתי – לא נלחתי לחכמים. ודומה לו דב"ט בפרק בנות כותים (דף לח:), בהא זכנהו רבי אליעזר לרבנו, כלומר נחם:

רע"ב – (ה) מזכירין יציאת מצרים כלילות – פרשת לילית אומרים אותה בקריאת שמע של ערבית ואף על פי שאין לילה זמן לילית, דכתיב וראיתם אותו, פרט לכסות לילה, אומרים אותה כלילה מפני יציאת מצרים שבה: כבן שבעים שנה – הייתי נראה זקן.

גמרא – ברכות דף יב' ע"ב

תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל לו כיוצא בו אתה אומר לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך לא שיעקר יעקב ממקומו אלא ישראל עיקר ויעקב טפל לו וכן הוא אומר אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו אל תזכרו ראשונות זה שעבוד מלכויות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים הנני עושה חדשה עתה תצמח תני רב יוסף זו מלחמת גוג ומגוג משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה זאב פגע בו ארי וניצל ממנו והיה מספר והולך מעשה ארי פגע בו נחש וניצל ממנו שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות:

רש"י על הגמרא

לא שיעקר יעקב ממקומו – שהרי מצינו שקראו הקדוש ברוך הוא יעקב אחר זאת ברדתו למצרים, שנאמר ויאמר אלהים ליעקב ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני (בראשית מ"ו): הנני עושה חדשה – צהר אל תזכרו ראשונות כתיב:

זוהר – הקדמה בראשית דף ד ע"ב

בְּרֵאשִׁית רַבִּי שְׁמַעוֹן פֶּתַח (ישעיה נא) וְאֲשִׁים דְּבַרֵּי בְּפִיהּ. כְּמָה אֵית לִיה לְבָר נֶשׁ לְאִשְׁתֵּי דְלָא בְּאוּרֵי תָא יִמְמָא וְלִילֵיָא, בְּגִין דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא צִיית

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

לְקַלְהוֹן דְּאֲנָנוּ דְּמִתְעַסְקֵי בְּאוּרֵייתָא, וּבְכָל מְלָה דְּאִתְחַדְּשׁ בְּאוּרֵייתָא עַל יְדֵי דְּהָהוּא דְּאִשְׁתַּדַּל בְּאוּרֵייתָא, עֵבִיד רְקִיעָא חֲדָא:

תֵּנּוּ בְּהֵיא שְׁעֵתָא דְּמְלָה דְּאוּרֵייתָא אִתְחַדְּשׁת מִפּוּמִיָּה דְּבֵר נֶשׁ, הֵיא מְלָה סְלָקָא וְאִתְעַתְרַת קַמִּיָּה דְּקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא. וְקוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא נְטִיל לְהֵיא מְלָה וְנָשִׁיק לָהּ וְעֵטֵר לָהּ בְּשַׁבְּעִין עֵטְרִין גְּלִיפִין וּמְחַקְקוּ. וּמְלָה דְּחֻכְמָתָא דְּאִתְחַדְּשָׁא, סְלָקָא וְיִתְבָּא עַל רִישָׁא דְּצַדִּיק חַי עַלְמִין. וְסָטָא מִתְמָן וְשִׁטָּא בְּשַׁבְּעִין אֶלְף עַלְמִין וְסְלִיקַת לְגַבֵּי עֵתִיק יוּמִין. וְכָל מְלִין דְּעֵתִיק יוּמִין מְלִין דְּחֻכְמָתָא אֲנָנוּ בְּרִזִין סְתִימִין עַלְאִין:

וְהֵיא מְלָה סְתִימָא דְּחֻכְמָתָא דְּאִתְחַדְּשׁת הֵכָא כַּד סְלָקָא אִתְחַבְּרַת בְּאֲנָנוּ מְלִין (דְּרִזִין) דְּעֵתִיק יוּמִין וְסְלָקָא וְנִחְתָּא בְּהַדְּיָהוּ וְעַלְתָּ בְּתַמְנִיסֵר עַלְמִין גְּנִיזִין (יִשְׁעִיָּה ס"ד) דְּעֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זֹלְתָּהּ. נִפְקִי מִתְמָן וְשִׁטָּאן וְאִתְגִּין מְלִיאָן וְשִׁלְמִין וְאִתְעַתְרוּ קַמִּי עֵתִיק יוּמִין:

בְּהֵיא שְׁעֵתָא אַרְחָ עֵתִיק יוּמִין בְּהֵיא מְלָה וְנִיחָא קַמִּיָּה מִכְּלָא. נְטִיל לְהֵיא מְלָה וְאִתְעַטֵר לָהּ (שְׁמוֹת י"ד) בְּתַלְתָּ מְאָה וְשַׁבְּעִין אֶלְף עֵטְרִין. הֵיא מְלָה טָסַת וְסְלָקָא וְנִחְתָּא וְאִתְעַבִּידָא רְקִיעָא חֲדָא. וְכֵן כָּל מְלָה וּמְלָה דְּחֻכְמָתָא (ס"א אִתְעַבְדִין) (ס"א רְקִיעִין) קִיָּמִין בְּקִיּוּמָא שְׁלִים קַמִּי עֵתִיק יוּמִין. וְהוּא קָרִי לֹון שְׁמִים חֲדָשִׁים, שְׁמִים מְחֻדְּשִׁים, סְתִימִין דְּרִזִין דְּחֻכְמָתָא עַלְאָה. וְכָל אֲנָנוּ שְׁאָר מְלִין דְּאוּרֵייתָא דְּמִתְחַדְּשִׁין קִיָּמִין קַמִּי (דָּה ה' ע"א) קוּדְשָׁא בְּרִיָּה הוּא וְסְלָקִין וְאִתְעַבִּידוּ אַרְצוֹת הַחַיִּים. וְנִחְתִּין וּמִתְעַטְרִין לְגַבֵּי אַרְצָא חֲדָא, וְאִתְחַדְּשׁ וְאִתְעַבִּיד כָּל אַרְצָא חֲדָשָׁה מְהֵיא מְלָה דְּאִתְחַדְּשׁ בְּאוּרֵייתָא:

וְעַל דָּא כְּתִיב, (יִשְׁעִיָּה סו) כִּי בְּאֶשֶׁר הַשְּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה עוֹמְדִים לְפָנַי וְגו'. עֲשִׂיתִי לֹא כְּתִיב אֶלָּא עוֹשֶׂה, דְּעֵבִיד תְּדִיר מֵאֲנָנוּ חֲדוּשִׁין וְרִזִין דְּאוּרֵייתָא. וְעַל דָּא כְּתִיב, (יִשְׁעִיָּה נ"א) וְאֲשִׁים דְּבָרִי בְּפִיָּה וּבְצֶל יָדִי כְּסִיתִיָּה לְנֹטַע שְׁמַיִם וְלִיסוּד אַרְצָא. הַשְּׁמַיִם לֹא כְּתִיב אֶלָּא שְׁמַיִם:

הלכה – שולחן ערוך או"ח סימן א' וסימן כד' ואילך

סימן א – דין השכמת הבוקר:

(א) יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו, שיהא הוא מעורר השחר: הגה – ועכ"פ לא יאחר זמן התפלה שהעבור מתפללין (טור): הגה – שויתי ה' לנגדי תמיד (תהילים טז, ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלהים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כשיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדבורו במושב המלך. כ"ש כשישם האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה, אשר מלא כל הארץ כבודו, עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר: אם יסתור איש במסתרים ואני לא אדאנו נאם ה' (ירמיה כג, כד), מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד, ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת. גם בהענע לכת

חק לישראל – פרשת בראשית יום א'

ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב, ומיד שיעור משנתו יקום בזריזות לעבודת בוראו יתברך ויתעלה (טור):

(ג) ראוי לכל ירא שמים שיהא מיער ודואג על חורבן בית המקדש:

(ד) טוב מעט תחנונים בכוונה, מהרבות בלא כוונה:

סימן כד – הנהגת לבישת הציצית, ושכרה ועונשה:

(ג) טוב להסתכל בציצית בשעת עטיפה, כשמברך:

(ו) גדול עונש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר לאחוז בכנפות הארץ וגו' (איוב לח, יג)

הזהיר במצות ציצית, זוכה ורואה פני שכינה:

סימן כה – דיני תפילין בפרטות:

(ד) צריך שיהיו תפילין עליו בשעת ק"ש ותפלה:

סימן כח – דיני חליצת התפילין:

(א) חייב אדם למשמש בתפילין בכל שעה, שלא יסיח דעתו מהם. וימשמש בשל יד תחלה, וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך (דברים ו, ח) ימשמש בשל יד, וכשיאמר והיו

לטוטפות בין עיניך (דברים ו, ח) ימשמש בשל ראש:

(ב) תפילין של ראש חולץ תחלה, משום דכתיב והיו לטוטפות בין עיניך (דברים ו, ח) כל זמן שבין עיניך, יהיו שתיים. צריך לחלוץ תפילין של ראש מעומד, ויניח בתיק של ראש

ועליו של יד, כדי שכשיבא להניחם יפגע בשל יד תחלה:

(ג) מנהג החכמים לנשק התפילין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן:

סימן לח – מי הם החייבין בתפילין והפטורים:

(ד) המניח תפילין צריך ליזהר מהרהור תאות אשה: הגה – ואם א"א לו בלא הרהורים

מוטב שלא להניחם (כל בו וא"ח):

סימן מד – איסור שינה בתפילין:

כל זמן שהתפילין בראשו או בזרועו, אסור לישן בהם אפילו שינת עראי, אלא אם הניח עליהם סודר ולא היתה עמו אשה, ישן בהם שינת עראי. וכיצד הוא עושה, מניח ראשו

בין ברכיו, והוא יושב וישן. היו תפילין כרוכין בידו, מותר לישן בהם אפילו שינת קבע. ואם אוחזן בידו ואינם כרוכים בידו, אסור לישן בהם אפי' שינת עראי: הגה –

ודוקא כשאוחזן בלא נרתקן, אבל בנרתקן בכל ענין שרי (ב"י בשם העיטור):

לע"נ

זאב ואיים בן שרדה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רחל, צדיקה בת שרדה ז"ל.